

Forfatter: Topsøe, Vilhelm

Titel: ANDRÆ

Citation: Topsøe, Vilhelm: "ANDRÆ", i Topsøe, Vilhelm: *Udvalgte Skrifter*, udg. af VILH. ANDERSEN ; HELGE TOPSØE-JENSEN , 1923, s. 345. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-topsoe01-shoot-workid75966.pdf> (tilgået 15. maj 2021)

Anvendt udgave: Udvalgte Skrifter

ANDRÆ

⌘ Nogle Politikere ere som bekendt i en mærkelig Grad sammenvoxede, sommetider næsten sammenfiltrede med deres Tid; undertiden er det betydelige Mænd, som med Syrnpathiers og sand Forstaaelses fine, lønlige Traade væve med paa Tidens Væv, stundom mindre betydelige, som uselvstændig ere spundne med ind i den.

⌘ Andre derimod staa forunderlig glat, utilgængelig og isoret, uden nogen stadig frugtbar Vexelvirkning med Samtiden, og gjør sig kun gjældende nu og da ved enkelte Lejligheder.

⌘ Andræ hører til denne sidste Art. Han staaer paa en ganske egen Vis for sig i vort politiske Liv, som en Slags Obelisk, der, sig selv nok, er bedækket med Indskrifter, som det stundom kan falde noget vanskeligt at tyde, men som selv af dem, som opgive alle Tydningsforsøg eller endog mene, at det ikke er Umagen værdt at bryde sig med dem, erkjendes for at være et interessant Stykke. Andræ er en virkelig fremragende Mand. Ere de fleste Politikere mere eller mindre begavede Eftersnakkere, saa er han det ikke. Højst forskellige Dannelsesformer have, som naturligt er, afsat deres Spor i vort konstitutionelle Liv. Andræ har for sin Videnskabs Vedkommende efterladt et betydeligt Mærke, men har tillige sørget for, at man ikke glemte Manden selv.

⌘ Til daglig Brug mærker man ikke meget til ham. Han møder flittig paa sin Plads i Landstinget, hvor han sidder ved Siden af Grev Fnys, en Politiker, der danner et ganske ejendommeligt Modstykke til Andræ, forskjellig ogsaa i det 346 rent Udvotes fra sin lille, magre Nabo med det skarptskaarne Ydre, der iøvrigt noget minder om *Windthorst*, med hvem Andræ ogsaa som Taler kan have Lighedspunkter.

⌘ Til at være et flittig mødende Medlem indskrænker Andræ som bekendt i Reglen sin Virksomhed. Han vilde ikke overtage Pladsen som Formand i Landstinget, som man gjerne vilde sætte ham paa, da M. P. *Bruun* vilde trække sig tilbage; Andræ henviste i sit Afslag til den noget isolerede Stilling, han befandt sig i ligeoverfor Tinget, en Betragtning, som man næppe kan nægte var korrekt, thi det er ganske vist en naturlig Forudsætning, at Tingets Hjerter slaar i Formandens Bryst.

⌘ I de almindelige Forhandlinger tager Andræ næsten aldrig Del; kun naar det er en Sag, som paa en eller anden Maade berører hans Fag eller Specialinteresse, kan han gjøre nogle Bemærkninger; han har ikke heller Ord for at spille nogen Rolle i Tingets private Forhandlinger. Man mærker kun til ham derved, at han ved enkelte Lejligheder holder en stor og udmærket Tale, der hører til det Ypperligste, vort parlamentariske Liv frembringer.

⌘ Andræ, som har staaet vor elegante æsthetiske Periodes Centrering nær, og som selv besidder en sjældent fin og omfattende Dannelse, brillerer i Konversation og er en Mester i den sjældne, nu næsten uddøende Kunst, at kunne fortælle. Han er tillige en stor Taler; som man veed, følges disse Egenskaber ikke sjældent ad. Andræ beholder som Taler noget af den Konverserende. Han er ikke stiv, højtidelig, deklamatorisk, ikke Spor deraf, men livlig, smidig, vittig, og under dette glatte Ydre ligger en jernfast Udvikling. Han er en Polemiker af første Rang, ja, er væsentlig kritisk og polemisk anlagt i Debatten. Det er hans Glæde at gjøre rent Bord omkring sig. Men paa den ryddede Tomte bygger han altfor ofte et skjønt Palads, som blot har den Mangel, at der ingen Indgang er, eller han opfører en slank Søjle med Plads kun for en Simon Stylites; skjæve Taarne bygger han derimod ikke.

⌘ Man kan være ganske uenig med Andræ i hans Udgangspunkt og derfor ogsaa i hans Resultat. Altid maa man dog indrømme, at hans Taler ikke blot ere rhetoriske Prydelser 347 for Landstingets Forhandlinger, men ved deres originale Indhold og nye Synsmaader give Forhandlingerne forøget Liv og Spændkraft.

⌘ Andræ's Bane som aktiv Politiker var kort, men brilliant. Den unge Mand, der havde henledet Opmærksomheden paa sig som en af de Fremragende af det Sættede nye Mænd, som de nye politiske Ideer kaldte frem, forøgede hurtig sine Laurbær. Officeren paa Folketingets Formandsæde blev en Formand, som en pur ung Forsamling vanskelig ser Magen til, skarp, klar, med Sansen for det Formelle haarfint udviklet, fast i sit Tag og dengang i virkelig Overensstemmelse med den Forsamling, han styrede; Andræ hørte til de Liberales venstre Fløj, stod sig godt med Bondevennerne og blev - hvilken paradisiske Uskyldstilstand - i sin Tid beskyttet af *Balthasar Christensen*. Det blev vel ikke til Noget imellem Andræ og Bondevennerne, men han var dog i hine Tider, især efter sin Afskedigelse i 1854, i Besiddelse af en ikke ringe Popularitet af den jævne, simple, ukultiverede Art, som han nu sikkert ser ned paa med udviklet, skeptisk Ringagt. Han blev Medlem af det Kabinet, som med P. G. *Bangs* Signatur den 12te December 1854 afløste Januarministeriet. De ledende Kræfter i dette vare, foruden ham, *Hall* og *Scheele*, og medens *Scheele* antoges at være Gjenstand for særlig Velvillie hos Kongen personlig, hos Grevinde *Danner*, hvis Rolle dengang var bekendt, og den Kreds, der agerede om og ved hende, saa repræsenterede *Hall* og Andræ Rigsdagens Velvillie.

✂ Andræs Rolle var betydelig; han trak en stor Del af Læsset ved Ordningen af Fællesforfatningen. Han var den, der havde at forhandle paa Regeringens Vegne med det foreløbige Rigsraad, og hans Forhandlinger kronedes i Juli 1855 med Held; med 18 Stemmer mod 2 gav det efter Frd. 26de Juli 1854 eksisterende Rigsraad sit Samtykke til en ny Fællesforfatning; af de To, som stemte imod, var den Ene *Tscherning*, den Anden et af Ridderskabets Medlemmer, som Tscherning nok havde faaet trukket med, nærmest af et Slags Skjønhedshensyn for at faa en Dansk og en Tysk i Oppositionen. Det var virkelig en Triumf for en ung Minister ligeoverfor denne vistnok ligesaa vanskelige som fornemme 348 lille Forsamling af Gehejmeraader og Kammerherrer, og havde han ikke været i Besiddelse af sand aandelig Overlegenhed, havde dette Resultat naturligtvis aldrig ladet sig opnaa.

✂ Om Efteraaret udgik saa Fællesforfatningen med tilhørende Valglov. Forfatningen af 2den Oktober 1855 har i sin Tid kun kunnet glæde sig ved ringe Popularitet, og dog turde det være, at af alle de Forfatninger, vi have faaet lavede, var den og dens Valglov det mest helstøbte Arbejde, baaret af selvstændige Tanker, ja præget af sand Originalitet og tillige uden Brud paa sin Enhed, afpasset baade efter, hvad der var i og for sig ønskeligt, og hvad der var under de daværende Forhold gennemførligt. Men Æren for den tilkommer Andræ med Hall, og Andræ's Navn er udelukkende knyttet til Valgsystemet. Det maa naturligtvis ikke glemmes, naar man roser den organiske Ensartethed i Oktoberforfatningen, at den blev til paa en egen Vis: ikke nødt til at passere igjennem en omkalfatrende Forsamlings Hænder, ikke nogen Gjenstand for meningsløse Afprutninger og vilkaarlige Transaktioner, var den at tage eller ikke at tage, saaledes som den forelaa i sin uforstyrrelige og uantastelige Helhed, i fornem Fjernhed fra alle den direkte vedrørende Afstemninger. Forfatningen hørte unægtelig ikke til dem, som ere voxede ud af Folkeønsker og Folkestemninger; Spørgsmaalet er imidlertid, om vort Samfund ikke alligevel kunde have voxet ind i den.

✂ Da Andræ fra Oppositionen var kommen over paa den Side, der skulde udrette Noget, havde han debuteret fortræffelig. Det gjaldt nu om at fortsætte. Selvfølgelig viste han vedblivende fremragende Egenskaber, men han var Minister paa sin egen Vis, stiv, ufejlbar, fornemt afvisende, overbevist om deres aandelige Ufuldkommenhed, som havde nogen fra hans afgivende Mening.

✂ Andræ er jo en udmærket Matematiker; en af det forrige Aarhundredes store Matematikere sagde, at efter den Retning, de videnskabelige Interesser vare ifærd med at tage, vilde der efter hundrede Aars Forløb maaske kun være tre Matematikere i Europa. Om Andræ kunde gjælde for en af saadanne tre, have vi ingen Forestilling om, men at han er 349 virkelig fremragende i sit Fag, er der ingen Tvivl om, og det er intet Under, at den Dannelsesform, han i en saa fremtrædende Grad repræsenterer, præger hans hele Væsen. Men en Matematiker drager Grænsen mellem et rigtigt og et urigtigt Resultat med absolut Skarphed; Sandt og Falsk staar for ham Kridhvidt og Kulsort.

✂ Men Andræ er en Matematiker, foret med en Militær; han har Ret, det er Nummer Et, Nummer to: han vil lystres.

✂ Intet Under, at han baade paa det Parlamentariskes og det Administratives Omraade faldt Folk noget for umedgjørlig. Saa lidt som muligt er han anlagt til at transigere og akkordere, og det beder han sig fritagen for. Kan han faa det, som han vil, er det godt og bedst for Alverden, kan han ikke faa det, tager han sin Hat og gaar med et høfligt, men meget koldt Buk, der ikke opfordrer til at trække ham i Skjødernes.

✂ Andræ blev i Ministeriet til 1858. Hans Udtræden betyder imidlertid noget Andet end en simpel Skilsmisse fra Magten, den indeholder i sig et Spørgsmaal af den allerstørste Vægt og Betydning, det nemlig: Havde det været muligt at bevare den da istandbragte Fællesforfatning for det danske Monarki?

✂ Bevarelsen af Fællesforfatningen - hvilken Række af store Muligheder aabnes der ikke Udsigt til ved denne tilsyneladende saa klangløse statsretlige Formel? Den synes næsten at kunne have været den tørre Kvist, der aabnede Bjergets Side og lod Øjet skue mægtige Haller, fyldte med Skatte nok til syv Kongerigers Løsning. Fællesforfatningen bevaret, det betyder jo nemlig ikke blot en anden Danmarks Historie, det indeholder ogsaa Spørgsmaalet om, i hvilke Begivenheder den Verdensudvikling vilde have været at omsætte, som nu har ført fra Dannevirke over Sadowa til Sedan.

✂ Det forekommer os, at fra hine Aar kan kun en politisk Drøm vise en lignende fantastisk gigantisk Indholdsrigdom som hin saa formalistisk klingende Frase: det sidste franske Kejserdømmes Planer om et ved fransk-østerrigsk-engelsk Samvirken gjenoprettet Polen - en Luftspejling, glimrende som faa i den moderne Historie, og som for den politiske Romantiker, der træet vender sig bort fra den stenede 350 Virkelighed, maatte vise Europa som en over dennes Ørk svævende Tryllehave, beskinnet af Retfærdighedens Sol. Men hint Fata Morgana svandt for engelsk Slud og Taage, vort tilsyneladende mindre tillokkende og betagende Drømmebilled havde ikke nogen bedre Skæbne. Men kunde det være anderledes? Har overhovedet en brugelig dansk Fællesforfatning været mulig?

✂ Som Udviklingen er gaaet, har den i den Henseende efterladt to forskellige Spørgsmaal. Havde Fællesforfatningen kunnet lade sig bringe istand paa en mere holdbar Vis? Havde den, der kom istand, kunnet bevares? Vi tro ikke nogen af Delene.

☒ Det kunde paa sin Vis have noget saare Tillokkende, om man vil, tragisk Lokkende for Fantasien at forestille sig, at det havde været lagt i en dansk Statsmands Haand at lede Historien i det nittende Aarhundredes anden Halvdel i en anden Bane; en Skikkelse med saadanne Muligheder vilde staa for Betragteren med Konturer, der fortonede sig i mythiske Dimensioner. Det maatte være *Bluhme* eller *Andræ*, der da var bleven Tale om; men vi kunne ikke faa nogen af disse Mænds Billede under denne Synsvinkel.

☒ Det første Spørgsmaal af de ovennævnte to forhindrede vel Ministerskiftet i 1854 at faa besvaret af Virkeligheden, thi det havde jo været den Politiker, der ledede Forhandlingerne med Preussen og Østerrig i 1851-52 og traf »Aftalerne«, som havde havt at forsøge sig. Men vi tvivle ikke om, at han *der* havde været lige saa afmægtig, som den *Bluhme*, der i 1864 kaldtes for at slutte Freden, viste sig at være til at skaffe andre Fredsbetingelser, end hvilkensomhelst Nationalliberal havde kunnet opnaa. Ved det andet Spørgsmaal, som nærmest interesserer her, er det *Andræ*, der ligger som den gaadegjemmende Sfinx. Havde han kunnet bevare Fællesforfatningen? Han har Sandsynligheden imod sig.

☒ Stillingen i 1858 var den: Den Ilte Februar 1858 besluttede Forbundsforsamlingen at meddele Danmark, at den ikke anerkjendte hverken den holstenske Forfatning eller Fællesforfatningen, forsaavidt den skulde finde Anvendelse paa Holsten og Lauenborg, for at bestaa i forfatningsmæssig 351 Virksomhed. Forbundsforamlingen opfordrede i Forbindelse hermed til i Holsten og Lauenborg at tilvejebringe en med Forbundslovene og de givne Tilsagn stemmende, Hertugdømmernes Selvstændighed og ligeberettigede Stilling sikrende Tilstand. Danmark tilbød nye Forhandlinger med den holstenske Stænderforsamling, hvorunder der skulde gives denne Lejlighed til at udtale sig om Holstens Stilling i Danmark. Dette forkastedes af Forbundsforamlingen den 20de Maj, og Danmark fik Valget mellem at modtage Exekution, d. v. s. Krig, og at ophæve Forfatningen for de to tyske Hertugdømmers Vedkommende. Ministeriet vilde vælge det sidste Alternativ, *Andræ* vilde ikke gaa med hertil og traadte af. Hvem havde Ret? Vi tro, ikke *Andræ*.

☒ Havde man i 1858 modtaget Forbundsexekutionen og eventuelt Krig, saa havde en saadan Krig - der jo aldrig kunde have været heldig for det isolerede Danmark, og som vilde have paadraget os hele Europas Uvillie, som Situationen dengang var - kunnet føre til meget forskellige Løsninger, men ganske sikkert ikke til den Helstats Bevarelse, hvorfor den blev ført. Noget Andet er, at Krisen da kunde være kommen paa et for os heldigere Tidspunkt, end den senere kom, men det var jo ikke *Andræs* Mening at fremkalde Krisen for Krisens egen Skyld. Hvem kan i saa Fald tillige sige, om Bilæggelsen af Konflikten dog havde været saa solid, at den ikke var brudt op igjen, ialfald ved Frederik den Syvendes Død.

☒ Men hvilket end Resultatet kunde være blevet, dersom man havde fulgt *Andræ* i 1858, saa maa det ikke glemmes, at *Andræ* ikke gjorde Synderligt for at faa sin Politik gennemført. *Krieger* skal have været rede til at følge *Andræ*, hvis denne vilde stille sig i Spidsen og overtage Udenrigsministeriet med Konsejlspræsidiat; maaske ogsaa flere af de andre Ministre i saa Fald vare blevne. Men *Andræ* trak sig, som sagt, tilbage. Tvivlede han paa tilstrækkelig Understøttelse i Folkestemningen? Sikkert. Og med Rette. Men var det nok? Tvivlede han ikke ogsaa paa sig selv, paa sit eget Maal? Ikke heller paa dette Spørgsmaal forekommer Svaret os tvivlsomt. Den tilsyneladende saa sikre og faste Matematiker synes os alt dengang lønlig at have baaret i sit Indre 352 hin Tvivl, der gjør Villien syg. *Andræ* har ikke staaet paa denne Skillevej frejdig og sejersæl, sikker paa sig selv og sit Maal, naar han blot kunde komme til at raade, men snarere som en tungsindig Hamlet, klagende:

☒ *The time is out of joint: O, cursed spite,
That ever I was born to set it right!*

☒ og saa sluttet Akten med

☒ *Nay, come, let's go together*).*

☒ Og Hamlet gik, men ingen Horatio fulgte med ham, og Kundgjøreisen af 6te November 1858 ophævede Fællesforfatningen for Holstens og Lauenborgs Vedkommende.

☒ Som Arv fra *Andræs* Ministerperiode beholdt vi Forholdstalsvalgmaaden. Det er vist højst urigtigt at tro, at en Matematiker skulde blive mere steril end andre Mennesker. En af vore mest fremragende Politikere har engang bebrejdet *Andræ*, at han som en Arkimedes i Syrakus kun havde et »Forstyr ikke mine Cirkler« for Omverdenen. I det Højeste kunde vel en saadan Bebrejdelse være retfærdig i et enkelt Forhold. *Andræ* har ellers viist Lyst til at anvende sine Cirkler i Livet. Hans Valgmaade er ikke blot en af de interessanteste politiske Konstruktioner, vor Tid har set, men maaske ogsaa en Tanke af stor Frugtbarhed, i ethvert Fald en saadan, der er for stor til at kunne bedømmes efter sine øjeblikkelige Resultater.

☒ Der er Noget i den, som minder om den Retning i den menneskelige Tankes Historie, som troede at kunne give al Materiens Virksomhed et Udtryk i Algebra, og om hvilken det blev sagt, at den ogsaa vilde finde den Ligning, som svarede til ethvert menneskeligt Ansigts Konturer. Forholdstalsvalgmaaden vil finde den Ligning, som svarer til ethvert Samfunds politiske Fysionomi - ikke Udtrykket i Ansigtet, ganske vist, men Lineamenterne, kun Lineamenterne, det er en Selvfølge. Men selv for disses Vedkommende er der unægtelig

Vanskeligheder af den

* 353

☒ kjedsommelige, haardnakkede, umedgjørlige Natur, som praktiske Vanskeligheder altid frembyde. Der kræves en Grad af aandelig Udvikling til at benytte den Art Metoder i det Store, som endnu langt fra er naaet. Og saa er foruden denne saa nærliggende Indvending Spørgsmaalet vel ogsaa, om man alt har følt Mislighederne ved den nuværende Valgmaade i en tilstrækkelig Grad, thi det er jo en Erfaringsætning, at den menneskelige Tanke ikke lader sig afvende fra en bestemt Retning, før den er gaaet til Enden og har taget alle Konsekvenserne.

☒ At imidlertid for selve Tanken den Tid var kommen, da den skulde og maatte komme til Verden, ses af den Kjendsgjerning, at den, som det jo ikke sjældent er Tilfældet med store videnskabelige Opdagelser, næsten samtidig er dukket frem paa adskillige Steder, uden at der kan være Tale om, at den ene har laant Ideen fra den anden.

☒ Nu, da Spørgsmaalet om den retfærdige, forholdsmæssige Repræsentation er begyndt at komme i frugtbar, almindelig Bevægelse, og alt har affødt en hel Literatur, fremgaar det af denne, at Tanken ikke blot med længere Mellemlum har glimtet frem hist og her, men at den indenfor det samme Tidsrum af godt og vel en halv Snes Aar er bleven bestemt formuleret af en Række Mænd rundt omkring i Europa: i Schweiz, i Tyskland, i Frankrig, i Danmark, i England, ja endog udenfor Europa, i Brasilien, som man ellers ikke er tilbøjelig til at antage for et Hjemsted for original Spekulation, men hvor dette Spørgsmaal har fundet en ganske ualmindelig frugtbar Jordbund.

☒ I den her omtalte Periode synes Tanken om den forholdsmæssige Repræsentation først at have været fremdragen i parlamentarisk Forhandling i Genève, hvor en Deputeret under Paavirkning af Victor Considérant bragte den frem i den lille Stats grundlovgivende Forsamling saa tidlig som i 1842; i 1850 kan en brasiliansk Jurist, der senere er bleven en af Ideens notable Forkæmpere, rose sig af at have bragt den frem; i 1855 kom Danmark, og i 1859 udkom Hares Bog, der strax gjorde stor Opsigt. Men Schweiz har vist mindst fire selvstændige Opdagere at nævne, og baade Tyskland og Frankrig have hver flere.

354

☒ Som bekjendt har Andræs System den interessanteste Lighed med Hares, det er ældre end dennes, traadt i Virksomhed, inden Hare kom med sin Theori, men da denne Sidste er Engelsk og har havt det Held strax at faa en Mill til at anbefale sit System som en af de vigtigste Opfindelser i Statsstyrelsen, saa vil han sikkert tage Mere end Løvens Part af Æren. Andræs Navn vil nok blive nævnt for Fuldstændigheds Skyld, men for det store europæiske Publikum vil det lyde ligesaa ukjendt som Dhrr. Hoffmanns eller Burnitz's eller Nabor Caneiros for os; allerede nu er det kun Hare og Hares System, der roses, kommenteres, bearbejdes og propageres. Naar man dog endelig 8 Aar efter, at Andræs Valglov var traadt i Virksomhed, blev noget opmærksom paa den i Europa, skyldtes dette en Beretning fra en herværende engelsk Legationssekretær Lytton, som indeholdt en klar og velopfattet Vurdering af Systemet.

☒ Herhjemme mødte Andræs Valglov som bekjendt kun en tvivlsom Sympathi, hvad der ikke var noget Under med en saa vildfremmed Skabning, som ikke i fjerneste Led var Kjød af vore Institutioners Kjød og Blod af deres Blod. Men de daarlige Spaadomme have ikke slaaet til, tvertimod, Systemet arbejder med langt mindre Vanskelighed, end man havde anet, og er nu rodfæstet hos os. Det er en sand Triumf for Andræ; thi det var unægtelig med et sjældent dristigt Kast, han bragte det ind i vort Forfatningsliv, men ultradoktrinære Undfangelser kunne ogsaa have sund Livskraft. Det synes tvivlsomt, om det af os anvendte System andetsteds bliver det mest populære, eller rettere, det synes utvivlsomt, at det ikke bliver det - skjønt dets Nøjagtighed prises - ja at det, der »tager Favør«, ikke engang bliver noget af de rationelle Systemer, hvortil Andræs henføres, men et af dem, man har kaldet de empiriske, som er let at haandtere, men ganske vist ikke korrekt uden yderligere Tilføjelser. Men hvorledes det gaar eller ikke gaar i den øvrige Verden, saa har Andræ ganske vist paatvunget os en ikke blot højst interessant, men ogsaa meget værdifuld politisk Gave.

☒ Hvad er egentlig Andræ som Politiker? Nationalliberal, selv i dette Ords videste Forstand, kan han ikke siges at 355 være. Derimod vilde han ogsaa selv energisk protestere, han har vasket sine Hænder i al mulig Retfærdighed. Hvad er han da? Er han radikal eller konservativ, det er et Spørgsmaal, som paatrænger sig netop ved hans Forhold til den her omtalte nye Valgmaade. Han begyndte sit politiske Liv langt ude til Venstre, nu staar han langt til Højre, tilsyneladende som en Type for en kritisk Konservativ, der i al Udvikling og Reformeren og Nylaven kun ser et Spil af Taaber, der fører os hurtigere til Nirwanas Rand. Den sande Sammenhæng er vel den, at han er Andræ og ikke Andet. Han er sin egen Leder og sit eget Parti og vil hverken have anden Leder eller andet Parti. En Natur som hans er radikal eller konservativ efter Omstændighederne, radikal med egne Planer, konservativ ligeoverfor Andres. Var han bleven ved Magten, havde han maaske viist sig som en dristig Reformator; nu gjør hans kritiske Evne ham forsigtig og konservativ, ja stundom mere. Det er ham selv, der har villet det saaledes. Efterat Andræ 1858 havde forladt

Ministeriet, har han ikke siden villet træde til. Man har sikkert flere Gange tilbudt ham Portefeuille, og da Ministeriet Frijs gik af i Maj 1870, henvendte man sig til ham om Dannelsen af det nye Ministerium. Forgjæves. Tvivl og Kritik synes langsomt, men sikkert, mere og mere at bemægtige sig ham og lamme hans Lyst til at virke paa større Arenaer. Det Ensomme og Eneboeragtige træder ialfald stærkere og stærkere frem hos ham.

∞ Det være langt fra os at tro, at Forfængelighed er med i Spillet. Ganske vist kan Andræ ikke frikjendes for at have Noget af hin Molièreske Figurs Tilbøjelighed:

∞ *Ses propres sentiments sont combattus par lui,
Lorsqu'il les voit dans la bouche d'autrui.*

∞ Men den psykologiske Sammenhæng hermed er den, at dette er noget meget Almindeligt hos kritisk og fint anlagte Naturer, baade fordi de ere saa kritiske, at de ogsaa maa vende sig imod deres egne Spejlbilleder, især naar disse forekomme dem at blive skjævt og forvrænget gjengivne, og fordi de ynde at nyde sig selv under den stiltiende Forudsætning, at de have fundet Noget for dem selv. Saasnart 356 Andre komme med det Samme, saasnart de faa Anelse om, at det er Fællesgods, de sidde inde med, ane de Uraad. Forfængelighed i Ordets vulgære Betydning kan det ialfald ikke være, der leder Andræ her og lader ham kokettere med sin Originalitet; at han ikke er forfængelig paa denne Vis, ere vi sikre paa. Ingen har mindre end han søgt at trænge sig frem i Forgrunden, og selv naar han optræder med sine mest »aparte« Meninger, gjør han det ganske sikkert dreven af en sandhedskjærlig Trang, der forbyder ham at sidde inde med sin afvigende Opfattelse, om han end indser, at han ikke kan trænge igjennem. Og udtaler han sig, stikker han ikke Noget under Stolen, thi han er ærlig, ærlig som kolde, klare Naturer ere det.

∞ Enhver har en Egenskab, som han sætter mest Pris paa hos sig selv. Maaske det, som denne i Sandhed overlegne, fine, originale, kundskabsrige Mand skatter højest hos sig, netop er sin Ærlighed.